

In de zorg meer 'thuis' met huisdieren

Anderhalf miljoen honden wonen samen met hun eigenaren in Nederland. Je staat er als hondenliefhebber niet bij stil dat je, vroeg of laat door ziekte of ouderdom niet meer in staat zult zijn voor je liefste viervoeter te zorgen. Afscheid nemen van de hond en opname in een zorginstelling zijn voor veel mensen dramatische gebeurtenissen.

Stichting ZorgDier Nederland startte tien jaar geleden een initiatief waardoor gezonde mensen met eigen honden wekelijks op bezoek gaan bij kwetsbare medemensen die zelf de zorg voor hun dier niet meer kunnen dragen. Inmiddels hebben 240 vrijwilligers en veertig professionals de selectieprocedure en cursus 'ZorgDier-team' succesvol doorlopen.

Onder zorginstellingen en hondenbegeleiders bestaat grote behoefte aan een professionele werkmethode en duurzame aanpak. ZorgDier heeft samen met enkele buitenlandse organisaties een integrale aanpak ontwikkeld. Deze sluit aan bij de Nederlandse zorgcultuur waardoor zorginstellingen kunnen rekenen op een verantwoorde inzet van begeleiders met honden en katten voor hun cliënten.

Kansen en risico's

Aan het introduceren van huisdieren in de zorg (huisdier ondersteunde interventies) is een aantal risico's verbonden; er wordt immers gewerkt met mens en dier. Mensen en dieren zijn levende wezens en elk contactmoment is per situatie verschillend. Incidenten zoals valrisico's, bijtewonden of zoönosen kunnen voorkomen worden door een verantwoorde selectie en training van mens en hond en door goede begeleiding en voorlichting (Schantz, 1990).

Uit literatuuronderzoek (Brodie, 2002 e.a.) naar de mogelijke voordelen van het gezelschap van huisdieren, thuis of in een zorginstelling, in gecontroleerde gezondheidssituaties en met verantwoordelijk gedrag van de betrokkenen, bleek dat de voordelen ver uitstijgen boven de ogenschijnlijk onbetekenende gezondheidsrisico's.

"Vaak merk je in de praktijk dat er vanuit het aanbod gewerkt wordt en niet vanuit de zorgvraag, waardoor tussen mens en dier niet de gewenste interactie tot stand komt. Kennis van de hond alleen is geen basis voor activiteit of therapie in de zorg en kan zelfs gevaarlijke situaties opleveren."

Een ZorgDier-project starten

Dat huisdieren, en met name honden, bijdragen aan het welzijn van mensen, is algemeen bekend. Helaas zijn er in de zorg nog te weinig projecten waarbij honden op een veilige en professionele wijze worden ingezet. Hoe creëer je draagvlak en hoe zet je zo'n project verantwoord op? Stichting ZorgDier Nederland helpt instellingen en dierbegeleiders die aan de slag willen met een ZorgDier-project.

Uitlopende wetenschappelijke onderzoeken hebben het bewezen: huisdieren hebben een positief effect op de levenskwaliteit van mensen. Vooral honden en katten scoren hoog. Mensen houden van dieren en dieren vaak ook van mensen. Ingezet in de zorg, blijken dieren zelfs therapeutische meerwaarde te kunnen hebben. Maar dieren blijven dieren en mensen in de zorg zijn kwetsbaar, dus wie met levende have de boer op wil, moet goed weten waar hij aan begint. Denk aan het gedrag van dieren en het vermogen om dat te kunnen inschatten, de regels over hygiëne binnen instellingen, of het welzijn, van alle betrokkenen, zowel mensen als dieren. Bovendien zijn niet alle huisdieren, huisdierbezitters of cliënten geschikt voor dit soort activiteiten, hoe goed de bedoelingen ook zijn. Activiteiten met dieren zijn dus zeker toe te juichen, maar zorgvuldigheid is altijd geboden.

Opleiding

Er bestaan diverse instellingen die 'iets doen' met dieren in de zorg. Stichting ZorgDier Nederland onderscheidt zich door een integrale aanpak die ook van de zorginstelling de nodige toewijding verlangt. Jan van Summeren, oprichter van ZorgDier, begon in 2001 met het opleiden van zogenaamde ZorgDier-teams: vrijwilligers die met hun huisdier in de zorg kunnen worden ingezet bij een activiteit of behandeling. "Er was destijds niets, alleen ad hoc toepassingen zoals aaihonden", zegt Van Summeren. "Het is natuurlijk geweldig dat mensen dat leuk vinden, maar omdat zulke activiteiten meestal door onopgeleide, diergerichte

hondenbezitters worden aangeboden, kleven daar toch de nodige risico's aan, zowel ten aanzien van de dieren als van de cliënten." Bij ZorgDier kunnen huisdierbezitters na gedegen selectie een cursus volgen, zich laten evalueren en vervolgens verantwoord aan de slag in de zorg.

Uitgebreide ondersteuning

Aan 2013 is de stichting uitgegroeid tot landelijke kennis- en projectorganisatie die zorgaanbieders uitgebreide ondersteuning biedt bij de opzet en ontwikkeling van eigen ZorgDier-programma's. De stichting maakt onderscheid tussen ZorgDier-activiteiten en -behandelingen. ZorgDier-activiteiten hebben primair tot doel bij te dragen aan de verhoging van de levenskwaliteit van cliënten. Activiteiten zijn bijvoorbeeld: in aanwezigheid van het dier een kopje koffie drinken, eenvoudige spelletjes met het dier, verzorgende activiteiten zoals borstelen of drinken geven, of bijvoorbeeld samen wandelen. Een ZorgDier-behandeling heeft tot doel ondersteuning te bieden aan een cliënt in de vorm van doelgerichte therapie. Het ZorgDier-team speelt dan een rol bij het behandelproces van een therapeut en valt ook onder diens verantwoordelijkheid. De therapeut bepaalt, in samenspraak met het ZorgDier-team, de activiteiten. Als het doel is iemands fijne motorische vaardigheden te verbeteren, kunnen aaien en borstelen bijvoorbeeld worden ingezet om hieraan bij te dragen.

Instellingen die een dergelijk project willen starten, kunnen daarbij van A tot Z ondersteuning krijgen. Om te beginnen met advies over de financiering, want vaak is er natuurlijk helemaal geen geld voor dit soort plannen. "Wij hebben expertise op het gebied van fondsenwerving en bovendien goede relaties met een aantal fondsen en sponsors", licht van Summeren toe. Daarnaast kan de stichting, samen met de communicatiemedewerker van de zorginstelling zelf helpen een wervingscampagne op te zetten om geschikte vrijwilligers en hun huisdieren te werven, of vrijwilligers uit het eigen wachtlijstbestand te benaderen. De dieren die worden ingezet, zijn overigens bijna altijd honden en soms ook katten. Zij zijn meesters in non-verbale communicatie.

"Het is een klein wonderdje. Een hond bereikt soms wat ons met al onze medicijnen en zorg niet lukt. Ontspanning en rust, je ziet hoe iemand opbloeit. Je ziet ook even de echte persoon. Dat is voor ons heel leerzaam. Dan weten we beter hoe we met hem om moeten gaan".

Examen

Zijn er eenmaal genoeg vrijwilligers met huisdieren gevonden, dan krijgen zij een driedaagse opleiding waarin de verschillende aspecten van het ZorgDier-werk uitgebreid aan bod komen. De opleiding wordt afgesloten met een schriftelijk examen en een beoordeling van het team als geheel door een gecertificeerde

Effecten interactie mens en dier

- Verlaging van hartslag, bloeddruk en kalmerende werking.
- Stimuleert de zintuigen en geestelijke capaciteiten zoals het geheugen en communicatieve vaardigheden.
- Stimuleert (vooral bij kinderen) de ontwikkeling van het inlevingsvermogen in anderen.
- Heeft een positief effect op het gevoel van eigenwaarde: een dier is niet (ver)oordeelend.
- Helpt mensen zich te concentreren.
- Bevordert de openheid van mensen ten aanzien van hun omgeving (zieke mensen en mensen met een lage eigendunk zijn vaak sterk in zichzelf gekeerd).
- Stimuleert de communicatie tussen bewoners en verzorgers in een instelling (een dier is een welkome afwisseling en treedt mensen positief tegemoet).
- Zorgt voor aangenaam tijdverdrrijf (even niet met de eigen zorgen bezig).
- Stimuleert beweging, het ontwikkelen van kracht, uithoudingsvermogen, balans en mobiliteit.

docent. Er wordt getest op stressbestendigheid, controle van de persoon over het dier en het gedrag van beiden in verschillende gesimuleerde bezoeksituaties. Als dan nog de juiste match is gemaakt van ZorgDier-teams en cliënten, kan het project van start.

De medewerker die het project binnen de instelling coördineert, bijvoorbeeld een activiteitenbegeleider, krijgt ook een training. Als onderdeel van de kwaliteitsbewaking worden ZorgDier-teams bovendien elke twee jaar opnieuw geëvalueerd door docenten van de stichting.

Eigenaar

Er gaat dus nogal wat vooraf aan de daadwerkelijke start van een ZorgDier-activiteit of -behandeling. Voordeel daarvan is natuurlijk dat zo'n project een grote kans van slagen heeft. Van Summeren benadrukt dat een ZorgDier-project wel organisatiebreed gedragen moet worden. "Als een zorginstelling een project wil opzetten voor een bepaalde afdeling of een groep cliënten, komen wij daar graag over praten. Voorwaarde is wel dat tijdens zo'n adviesgesprek alle disciplines (activiteitenbegeleiders, teamleiders, de vrijwilligerscoördinator, de zorgmanager, cliëntvertegenwoordigers

en de communicatiemedewerker) aan tafel zitten en dat zij er ook allemaal achter staan, als het tot een projectvoorstel en een daadwerkelijk project komt. Als zorginstellingen niet het gevoel hebben dat ze mede-eigenaar zijn van het project, werkt het ook niet."

Zorgdieren: voor wie?

Zorgdieren kunnen worden ingezet bij mensen met een verstandelijke beperking, mensen met autisme, mensen met psychische problemen, mensen die Alzheimer hebben, mensen die een ernstig lichamelijk trauma hebben ondergaan en ouderen die eenzaam en teruggetrokken zijn. De dieren kunnen een functie hebben in wooncentra voor ouderen, psychiatrische centra, ziekenhuizen, medische kindertehuizen, speciaal onderwijs en natuurlijk thuis.

Stichting ZorgDier Nederland is volledig afhankelijk van donaties van sympathisanten die haar dierbare werk een warm hart toedragen.

Meer informatie: www.zorgdier.nl.